

Жоел Дикер

**ИСТИНАТА
ЗА СЛУЧАЯ
„ХАРИ КУЕБЪРТ“**

Clibri

traduki

Издаването на произведението е подкрепено от ТРАДУКИ, Европейска мрежа за литература и книги, в която участват Федералното министерство на европейските и международните въпроси на Република Австрия, Министерството на външните работи на Федерална република Германия, швейцарската културна фондация „Про Хелвеция“, КултурКонтакт Австрия, Гьоте-Институт, словенската Агенция за книгата ЈАК, Министерството на културата на Република Хърватия, ресор „Култура“ в правителството на Княжество Лихтенщайн, културна фондация „Лихтенщайн“ и фондация „С. Фишер“.

Cet ouvrage a bénéficié du soutien
des Programmes d'aide à la publication
de l'Institut français.

Книгата се публикува с подкрепата
на програмите за подпомагане на книгоиздаването
на Френския институт.

Жоел Дикер

ИСТИНАТА
ЗА СЛУЧАЯ
„ХАРИ КУЕБЪРТ“

Превела от френски

Росица Ташева

ИК „Колибри“

2013

Joël DICKER

LA VÉRITÉ SUR L'AFFAIRE HARRY QUEBERT

© Editions de Fallois & Editions l'Age d'Homme, 2012

© copyright of the translation: S. Fischer Foundation
by order of TRADUKI

Росица Ташева, превод

© *Росен Дуков*, художник на корицата

ИК „Колибри“, 2013

ISBN 978-619-150-256-1

На родителите ми

Денят на изчезването

(събота, 30 август 1975 г.)

- Полицейска централа, спешни случаи.
 - Ало? Казвам се Дебора Купър, живея на Сайд Крийк Лейн. Мисля, че току-що видях мъж да преследва едно момиче в гората.
 - Разкажете по-подробно.
 - Стоях на прозореца, гледах към гората и видях момичето, което тичаше между дърветата. Зад нея имаше един мъж. Мисля, че тя се опитваше да му избяга.
 - Къде са сега?
 - Аз... Вече не ги виждам. Навътре в гората са.
 - Веднага ще изпратя патрул, госпожо.
- С това обаждане започна историята, която разтърси град Орора в Ню Хампшър. През този ден изчезна едно местно момиче – петнайсетгодишната Нола Келерган. Така и не я откриха.

ПРОЛОГ

ОКТОМВРИ 2008 г.
(33 години след изчезването)

Всички говореха за книгата. Вече не можех да се движа спокойно по улиците на Ню Йорк, да си правя кросчета по алеите на Сентръл Парк, без някой да ме разпознае и да възкликне: „Ей, това е Голдман! Писателят!“ Случваше се дори да се затичат след мен и да ми зададат въпросите, които не им даваха мира: „Ама така ли е станало, както разказвате в книгата си? Наистина ли Хари Куебърт го е направил?“. В кафенето в Уест Вилидж, където често се отбивах, някои от клиентите най-безцеремонно сядаха на масата ми и ме заговаряха: „В момента чета книгата ви, господин Голдман. Не мога да я оставя! И първата беше добра, ама тази! Вярно ли е, че сте получили един милион долара, за да я напишете? На колко години сте? Едва на трийсет? Трийсет години! И вече сте натрупали толкова мангизи!“ Дори портиерът на моя блок, който четеше, когато не отваряше вратата на някого, като свърши книгата, ме приклеши в асансьора, където дълго ме държа, за да излее пред мен душата си: „Значи, това се е случило с Нола Келерган? Какъв ужас! Но как стига дотам човек? А, господин Голдман, как е възможно?“.

Ню Йорк се побърка по книгата ми. Само две седмици бяха изминали от излизането ѝ и тя вече се очертаваше като най-продаваната на американския континент за 2008 година. Всички искаха да знаят какво се е случило в Орора през 1975-а. Навсякъде говореха за това – по телевизията, по радиото, във вестниците. Бях едва на трийсет години и с тази книга, която беше само втора в кариерата ми, се превърнах в най-известния писател в страната.

Случаят, който вълнуваше Америка и който бе послужил за основа на разказа ми, датираше отпреди няколко месеца, от началото на лятото, когато откриха останките на младо момиче, изчезнало преди трийсет и три години. Така започнаха събитията в Ню Хампшър, които ще разкажа тук и без които градчето Орора сигурно щеше да си бъде все тъй непознато за останалата част на Америка.

ПЪРВА ЧАСТ

БОЛЕСТТА НА ПИСАТЕЛИТЕ
(8 месеца преди излизането на книгата)

31.

В бездните на паметта

– Първата глава, Маркът, е най-важната. Ако не я харесат, читателите няма да прочетат останалата част от книгата ви. Как смятате да започнете вашата?

- Не знам, Хари. Мислите ли, че някой ден ще успея?
- Да направите какво?
- Да напиша книга.
- Уверен съм.

В началото на 2008-а, година и половина след като благодарение на първия си роман бях станал новият любимец на американските читатели, изпаднах в ужасна криза, позната като страх от белия лист, която, изглежда, нерядко сполита писателите, пожънали незабавен и гръмък успех. Болестта не дойде внезапно – настани се в мен бавно и полека. Сякаш поразеният ми мозък постепенно се сковаваше. Не бях обърнал внимание на първите симптоми – казвах си, че вдъхновението ще дойде на следващия ден или може би най-много след още някой и друг ден. Но минаха дни, седмици и месеци, а вдъхновението така и не се завърна.

Слизането ми в ада беше преминало през три фази. Първата, продължителна за всяко добро шеметно падане, беше светкавичното ми издигане – от първия ми роман се бяха продали два милиона екземпляра и така на двайсет и осем години бях изстрелян до висините на успял писател. Беше есента на 2006-а и за няколко седмици се превърнах в човек с име – появявах се навсякъде: по телевизията, във вестниците, на кориците на списанията. Виждах лицето си върху огромните рекламни плакати в метрото. И най-строгите критици от авторитетните ежедневници на Източния бряг бяха единодушни: младият Маркърс Голдман ще стане много голям писател.

Една книга, една-единствена, и пред мен се разтвори вратите на нов живот – живота на млада звезда милионер. Напуснах дома на родителите ми в Монтклеър, Ню Джърси, за да се настани в скъп апартамент във Вилидж, смених купения на старо форд с чисто нов черен рейндж роувър с тъмни стъкла, започнах да посещавам луксозни ресторанти, наех литературен агент, който да следи за графика ми и да гледа с мен бейзбол на гигантския екран в новия ми дом. В офиса ми на две крачки от Сентръл Парк моята секретарка Дениз, която беше леко влюбена в мен, разпределяше пощата, правеше ми кафе и подреждаше важните документи.

През първите шест месеца след излизането на книгата просто се бях оставил на насладата от новото ми съществуване. Сутрин минавах през офиса, за да прочета евентуалните статии за мен и да прегледам десетките писма от почитатели, които получавах всеки ден и които Дениз слагаше след това в големи класьори. После, доволен от себе си, решавах, че съм се наработил, и отивах да се пошляя по улиците на Манхатън, където минавачите се обръщаха след мен.

През останалата част от деня се възползвах от новите права, които ми даваше известността: правото да си купувам всичко, каквото ми се прииска, правото на ВИП лежа в „Медисън Скуеър Гардън“, за да гледам мачовете на „Рейнджърс“, правото да стъпвам по червени килими редом със звездите на музиката, чиито дискове бях купувал като по-млад, правото да излизам с много търсената от всички Лидия Глор, главната актриса в сериала, който течеше в момента по телевизията. Имах чувството, че упражнявам най-прекрасния занаят на света. И уверен, че успехът ми ще трае вечно, пренебрегнах първите предупреждения на агента и на издателя ми, които настояваха да се заловя за работа и да започна да пиша втория си роман.

През следващите шест месеца усетих, че вятърът е на път да се обърне – писмата от почитатели се разрешиха, на улицата ме заговаряха по-рядко. Скоро минавачите, които все още ме разпознаваха, взеха да ме питат: „Господин Голдман, какъв е сюжетът на новата ви книга? Кога ще излезе?“. Разбрах, че трябва да се захвана за работа, и започнах да си записвам различни хрумвания на хвърчащи листчета, нахвърлях и нещо като синопсис на компютъра си. Но нищо свястно не излизаше. Продължих да си записвам хрумвания и да нахвърлям синопсиси. Пак без успех. Накрая си купих нов компютър с надеждата, че го продават заедно с добри хрумвания и отлични синопсиси. Напразно. След това се опитах да сменя метода – държах Дениз до късно през нощта, за да ѝ диктувам, както си въобразявах, велики фрази, забележителни остроумия и изключителни въвеждащи изречения. Но на другия ден остроумията ми изглеждаха блудкави, фразите накуцваха, а въвеждащите изречения бяха пълен провал. Навлизах във втората фаза на болестта.

През есента на 2007-а, година след излизането на първата ми книга, не бях написал нито ред от следващата. Когато вече нямаше писма за класиране, на публичните места не ме разпознаваха и афишите с образа ми изчезнаха от големите книжарници на „Бродуей“, разбрах, че всяка слава е мимолетна. Че славата е вечно гладна Горгона и ако не я храниш, бързо биваш сменен – актуалните политици, старлетката от последното телевизионно риалити шоу, току-що пробилата рок банда си присвоиха полагашото ми се внимание. А бяха изтекли само някакви си дванайсет месеца от появата на книгата ми – за мен смешно кратко време, но в мащаба на човечеството съответстващо на цяла вечност. Известно бе, че през същата тази година само в Америка са се родили един милион деца и починали един милион души, че десетки хиляди са били застреляни, половин милион са се пристрастили към дрогата, един милион са станали милионери, седемнайсет милиона са сменили мобилния си телефон, петдесет хиляди са загинали в автомобилни катастрофи и при същите обстоятелства два милиона са били леко или тежко ранени. Колкото до мен, аз бях написал само една книга.

„Шмид и Хансън“, могъщото нюйоркско издателство, което ми бе предложило симпатична сумичка, за да издаде първия ми роман, и възлагаше много надежди на мен, тормозеше агента ми Дъглас Кларън, който на свой ред ме преследваше. Казваше ми, че няма време, че трябва на всяка цена да представя нов ръкопис, а аз се опитвах да го успокоя, за да успокоя себе си, като твърдах, че работата ми по втория роман напредва и че няма за какво да се притеснява. Но въпреки че прекарвах часове затворен в кабинета, страниците ми оставаха бели – вдъхновението ме бе напуснало без предупреждение и не успях да си го върна. Сън не ме хващаше вечер в леглото и си мислех, че скоро, още преди да навърши трийсет години, великия Маркърс Голдман вече няма да го има. Тази мисъл толкова ме ужаси, че реших да замина на почивка, за да се поразведря. Настаних се за един месец в луксозен хотел в Маями, един вид за да се заредя, дълбоко убеден, че отмората под палмите ще ми помогне да възстановя изцяло творческия си капацитет. Но Флорида очевидно беше само добре организиран опит за бягство – две хиляди години преди мен философът Сенека вече бе изпадал в тази мъчителна ситуация: където и да отидете, проблемите ви се самопоканват, настаяват се в багажа ви и ви следват навсякъде. Сякаш при пристигането ми в Маями някой любезен кубински носач ме беше догонил на изхода на летището, за да ме попита:

– Вие ли сте господин Голдман?

– Да.

– Тогава това е ваше.

И ми е подал плик, съдържащ купчина листове.

– Това моите бели листове ли са?

– Да, господин Голдман. Нали няма да напуснете Ню Йорк, без да ги вземете със себе си?

Така че прекарах този месец във Флорида сам, затворен в хотелския апартамент заедно с демоните ми, нещастен и обиден. Във включения денонощно компютър документът, който бях озаглавил *нов роман.doc*, оставаше отчайващо девствен. Разбрах, че съм прихванал много разпространена в творческите среди болест, вечерта, когато предложих една маргарита на пианиста в хотелския бар. Облегнат на плота, той ми разказа, че през целия си живот е написал само една песен, но че тази песен била страхотен хит. Имала такъв успех, че вече никога не успял да напише нещо друго, и сега, разорен и злочест, преживявал, като свирел на пиано чуждите хитове за клиентите на хотелите. „Навремето правех зашеметителни турнета в най-големите зали в страната – каза ми той, вкопчен в яката на ризата ми. – Десет хиляди души крещяха името ми, някои мацки обръщаха очи, други ми хвърляха гащичките си. Страхотно беше.“ И след като облиза като кученце солта от ръба на чашата си, додаде: „Уверявам те, че това е чистата истина“. Точно това беше най-лошото – знаех, че е истина.

Третата фаза на бедите ми започна след завръщането ми в Ню Йорк. В самолета от Маями прочетох статия за млад автор, току-що издал роман, възхваляван от критиката, а като пристигнах на летище „Лагуардия“, видях лицето му на големи афиши в багажната зала. Животът ме предизвикваше – не само че ме забравяха, но което е още по-лошо, заместваха ме. Дъглас, който дойде да ме посрещне, не беше на себе си – в „Шмид и Хансън“ бяха изгубили търпение и искаха доказателство, че работя и че скоро ще им занеса завършен ръкопис.

– На зле вървят нещата – каза ми той в колата на път за Манхатън. – Кажи ми, че във Флорида си възвърнал силите си и че книгата ти е напреднала! Има един тип, за когото всички говорят... Книгата му ще е големият успех за Коледа. Ами ти, Маркът? Ти какво имаш за Коледа?

– Веднага започвам! – възкликнах в паника. – Ще успея! Ще организираме шумна рекламна кампания и нещата ще потръгнат! Хората харесаха първата ми книга, ще харесат и следващата!

– Марк, ти май не разбираш. Преди няколко месеца все още можехме да направим това. Такава беше стратегията – да сърфираме върху успеха ти, да захраним публиката, да ѝ дадем каквото иска. Публиката искаше Маркът Голдман, но тъй като Маркът Голдман отиде да си живее живота във Флорида, читателите отидоха да си купят книгата на друг автор. Нали си учил малко икономика, Марк? Книгите са станали взаимозаменяеми продукти – хората искат книга, която им харесва, която ги отпуска, която ги различа. И ако ти не им я дадеш, ще го направи съседът, а ти отиваш на боклука.

Ужасен от прокобите на Дъглас, захванах се за работа по-усърдно от всякога – започвах да пиша в шест сутринта и не спирах, преди да стане девет или десет вечерта. Цели дни прекарвах в кабинета си в непрекъснато писане, в отчаяно изстъпление нахвърлях думи, редях фрази и скалпвах идеи. Но за голямо съжаление, не произвеждах нищо прилично. Дениз пък през цялото време се безпокоеше за мен. Тъй като нямаше какво друго да прави, нямаше диктовки, нито писма за класиране, нито кафе за сервиране, тя се разхождаше нагоре-надолу по коридора, а когато вече не издържаше, чукаше на вратата ми.

– Умолявам ви, Маркът, отворете ми! – стенеше. – Излезте от този кабинет, идете да се поразходите в парка. Днес нищо не сте яли! Изкрещявах в отговор:

– Не съм гладен! Не съм гладен! Няма книга, няма ядене!

Тя почти се разплакваше.

– Не говорете такива ужасии, Маркът. Отивам до деликатесния на ъгъла да ви взема сандвичи с ростбиф, любимите ви. Ей сега! Ей сега!

Чувах я как грабва чантата си и тича до външната врата, за да се втурне надолу по стълбите, сякаш ако побърза, ще промени нещо в положението ми. Защото най-сетне бях схванал точно какво зло ме сполиташе: да напиша книга, като тръгна от нищо, ми се бе сторило много

лесно, но сега, когато бях на върха, сега, когато трябваше да впрегна таланта си и да повторя изтощителното пътуване към успеха, каквото е написването на добър роман, вече не се чувствах способен на това. Поразен бях от болестта на писателите и нямаше кой да ми помогне – тези, с които споделях проблема, ми казваха, че това е бял кахър, че сигурно се случва на всички и че ако не напиша книгата си днес, ще го направя утре. В продължение на два дни се опитвах да работя в старата си стая, у родителите ми в Монтоклеър, там, където ме бе споходило вдъхновението за първия роман. Но този опит завърши с жалък провал, в който майка ми имаше пръст, доколкото и двата дни седя до мен, вторачена в екрана на компютъра, и ми повтаря: „Това е много добро, Марки“.

– Мамо, не съм написал нито ред – казвах накрая.

– Да, ама аз чувствам, че ще бъде много добро.

– Мамо, ако ме оставиш сам...

– Защо сам? Да не те боли корем? Да не ти се пръцка? Можеш да си пръцнеш пред мен, скъпи. Аз съм ти майка.

– Не, не ми се пръди, мамо.

– Да не би да си гладен тогава? Да ти направя ли палачинки? Или вафли? Нещо соленко? Може би яйца?

– Не, не съм гладен.

– Тогава защо да те оставя сам? Да не искаш да кажеш, че присъствието на жената, която те е родила, ти пречи?

– Не, не че ми пречиш, но...

– *Но* какво?

– Нищо, мамо.

– Трябва ти приятелка, Марки. Мислиш, че не знам ли, че си скъсал с онази телевизиална актриса? Как ѝ беше името?

– Лидия Глор. Във всеки случай не ходехме истински. Излизахме просто така.

– *Просто така, излизахме просто така!* Ето какво правят младите сега – *излизат просто така* и на петдесет години вече са плешиви и още нямат семейство!

– Плешиви ли? Каква е връзката, мамо?

– Няма връзка. Но за нормално ли смяташ да науча, че си с това момиче, от страниците на едно списание? Кой син прави това на майка си, а? Представи си, точно преди да заминеш за Флорида, отивам у Шейнгейц, коафьора, не месаря, и там всички ме гледат много странно. Питам какво става и ето че госпожа Бърг с каска за сушене на главата ми показва списанието, което чете. И в него има снимка, на която сте заедно с тази Лидия Глор на улицата, и в заглавието на статията пише, че сте се разделили. Всички във фризьорския салон знаеха, че сте скъсали, а аз дори не знаех, че излизате! Разбира се, не исках да мина за глупачка, казах, че тя е очарователна и че често е идвала на вечеря вкъщи.

– Мамо, не ти казах, защото нямаше нищо сериозно. Тя не беше за мен, разбираш ли?

– Но те никога не са за теб! Никога не срещаш нищо свястно, Марки! Това ти е проблемът. Мислиш ли, че телевизуалните актриси могат да въртят къща? Представи си, вчера срещнах госпожа Емерсън в супера, и нейната дъщеря е неомъжена. Би била идеална за теб. Освен това има много хубави зъби. Да ѝ кажа ли да намине насам?

– Не, мамо. Опитвам се да работя.

В този момент се звънна на вратата.

– Мисля, че са те – рече майка ми.

– Кои *те*?

– Госпожа Емерсън и дъщеря ѝ. Поканих ги на чай в четири часа. Сега е точно четири. Добрата жена е точната жена. Не си ли готов да я обикнеш?

– Поканила си ги на чай? Разкарай ги, мамо! Не искам да ги виждам! Имам книга да пиша, за бога! Не съм тук, за да си играя на гости, трябва да си пиша романа!

– О, Марки, наистина ти е нужна приятелка. Приятелка, с която да се сгодиш и за която да се ожениш. Прекалено много мислиш за книги и прекалено малко за женене...

Никой не схващаше залога на ситуацията – задължително ми бе необходима нова книга, ако не за друго, то за да спазя договора с издателя. През януари 2008-а Рой Барнаски, могъщият директор на „Шмид и Хансън“, ме привика в кабинета си на 51-вия етаж на една кула на Лексингтън Авеню, за да ме прикани сериозно към ред. „Е, Голдман, кога ще получа новия ви ръкопис? – излая той. – Имате договор за пет книги. Залавяйте се за работа, и то бързо! Трябва ми резултат, трябва ми печалба! Изпуснали сте срока! Изпуснали сте всичко! Видяхте ли го онзи тип, дето издаде книга преди Коледа? Той зае мястото ви сред публиката! Агентът му казва, че следващият му роман е почти завършен. А вие? Заради вас губим пари! Така че стегнете се и обърнете ситуацията. Направете голям удар, напишете ми хубава книга, за да спасите кожата си. Давам ви шест месеца, до юни.“ Шест месеца, за да напиша книга, след като бях блокирал от почти година и половина. Невъзможно. На всичкото отгоре, като ми налагаше този срок, Барнаски не ме информираше за последствията от неспазването му. Дъглас се нагърби с тази задача две седмици по-късно, по време на поредния ни разговор в апартамента ми. Каза ми: „Ще трябва да пишеш, приятелю, не можеш повече да манкираш. Подписал си за пет книги! Пет книги! Барнаски е бесен и не иска да чака... Каза ми, че ти дава срок до юни. И знаеш ли какво ще стане, ако не го спазиш? Ще анулират договора ти, ще те дадат под съд и ще те докарат до просешка тояга. Ще ти вземат и последния петак и ще ти се наложи да зачертаеш хубавия си живот, хубавия си апартамент, италианските си патъци, голямата си

лимузина – нищо няма да ти остане. Ще ти изпият кръвчицата“. Така аз, който година по-рано бях смятан за новата литературна звезда на тази страна, се превръщах в голямото отчаяние, в тежката гемия на северноамериканското книгоиздаване. Урок номер две: освен че е милолетна, славата не остава и без последствия.

Вечерта, след като Дъглас ме предупреди, вдигнах телефона и набрах номера на единствения човек, който смятах, че може да ме измъкне от този батак – Хари Куебърт, бившият ми университетски преподавател и главно, един от най-четените и най-уважаваните автори в Америка, с когото бях близък от десетина години, откакто бях негов студент в Бъроуския университет в Масачусетс.

Не го бях виждал от повече от година и почти от толкова не му бях телефонирали. Обадих му се в дома му в Орора, Ню Хампшър. Като чу гласа ми, той ми каза с подигравателен тон:

– О, Маркърс! Наистина ли сте вие? Невероятно. Откакто станяхте звезда, вече не ми се обаждате. Опитах се да се свържа с вас преди месец и попаднах на секретарката ви, която ми заяви, че не сте там за никого.

Отговорих без заобикалки:

– Зле съм, Хари. Струва ми се, че вече не съм писател.

Той веднага стана сериозен.

– Какви ги разправяте, Маркърс?

– Не знам какво да пиша, свършен съм. Бял лист. От месеци. Може би от година.

Той избухна в сърдечен успокоителен смях.

– Умствен блокаж, Маркърс, това е! Белите листове са толкова глупави, колкото и сексуалните засечки – това е паниката, която ви обзема, когато ви се струва, че няма да ви дойде вдъхновение, същата, заради която опашчицата ви омеква точно когато сте решили да си поиграете на кученца с една от почитателките си и сте сигурен, че ще ѝ докарате оргазъм, измерим по скалата на Рихтер. Зарежете вдъхновението, задоволете се да редите думи. Вдъхновението ще дойде от само себе си.

– Мислите ли?

– Уверен съм. Само че трябва да поразредите светските си изяви. Писането е сериозно нещо. Смятах, че съм ви научил на това.

– Ама аз работя усърдно! Само това правя! И нищо не излиза.

– Значи, ви липсва подходяща обстановка. В Ню Йорк е хубаво, но и прекалено шумно. Защо не дойдете тук, при мен, като по време-то, когато ми бяхте студент?

Да се махна от Ню Йорк и да сменя атмосферата. Никога досега не бях получавал по-разумна покана за изгнание. Да замина в американската провинция и в компанията на някогашния ми преподавател да си върна вдъхновението и да напиша нова книга – точно това ми бе нужно. И ето така седмица по-късно, в средата на февруари 2008

година, отидох в Орора, Ню Хампшър. Това бе няколко месеца преди драматичните събития, за които се готвя да ви разкажа.

*

Преди разкритието, което разтърси Америка през лятото на 2008-а, никой не бе чувал за Орора. Това е градче на брега на океана, на четвърт час път до границата с Масачусетс. На главната улица има кино – в което, в сравнение с останалата част на страната, винаги дават по-стари филми – няколко магазина, поща, полицейско управление и шепа ресторанти, сред които „Кларкс“, историческият *дайнер*¹ на града. Наоколо се простират спокойни квартали от къщи, облицовани с цветни дъски и със симпатични стъклени навеси над вратите, къщи, покрити с плоски керемиди и оградени с градини с безупречно поддържани морави. Това е онази Америка в Америка, чиито жители не заключват вратата си, едно от местата, които съществуват само в Ню Ингленд, места толкова спокойни, че сякаш никога нищо лошо не може да ги сполети.

Добре познавах Орора, тъй като през студентските си години често бях посещавал там Хари. Той живееше в чудесна къща от камък и масивен бор, разположена извън града, на път № 1 за Мейн и на брега на пролив, записан на картите под името Гуз Коув. Беше писателска къща, извисяваща се над океана, с тераса за хубавите дни и със стълба, по която се слизаше направо на плажа. В околностите цареше покоят на дивата природа – крайбрежната гора, ивиците от дребни камъчета, гигантските канари, влажните усои, покрити с папрат и мъх, няколко пътеки за разходка покрай брега. Ако човек не знаеше, че е само на няколко крачки от цивилизацията, можеше да му се стори, че е на края на света. И лесно да си представи стария писател, създаващ шедьоврите си на терасата, вдъхновен от приливите и залезите.

На 10 февруари 2008 година напуснах Ню Йорк в разгара на измъчващия ме страх от белия лист. Страната вече кипеше – бяхме в навечерието на президентските избори. Няколко дни преди това първичните избори в супервторника² (който по изключение беше през февруари, а не през март – доказателство, че годината нямаше да е обикновена) дадоха републиканския мандат на сенатора Маккейн, докато при демократите между Хилъри Клинтън и Барак Обама още се водеше ожесточена битка. Стигнах до Орора с кола, без да спирам нито веднъж. Зимата беше снежна и покрай мен преминаваха бели пейзажи. Харесвах Ню Хампшър – харесвах спокойствието му, харесвах обширните му гори, харесвах покритите му с водни рози езера, където през лятото можеше да се плува, а през зимата да се карат кънки, харесвах обстоятелството, че тук не плащаха

¹ *Diner* (англ.) – крайпътен ресторант. – Б. пр.

² Когато в повечето щати се провеждат първични избори. – Б. пр.

нито такси, нито данък общ доход. Намирах, че това е либертарен щат, и девизът му *ЖИВЕЙ СВОБОДЕН ИЛИ УМРИ*, изписан върху номерата на автомобилите, които ме задминаваха по магистралата, добре отразяваше могъщото чувство за свобода, обземало ме при всеки престой в Орора. Спомням си впрочем, че когато пристигнах у Хари през онзи студен и мъглив следобед, веднага изпитах усещане за вътрешно умиротворение. Чакаше ме пред вратата на къщата си, загърнат в огромна дебела жилетка. Слязох от колата, той дойде да ме посрещне, постави ръце на раменете ми и ми подари широката си успокояваща усмивка.

– Какво става с вас, Маркърс?

– Не знам, Хари...

– Хайде, хайде. Винаги сте били прекалено чувствителен младеж.

Още преди да разопаковам багажа си, двамата седнахме в дневната да поговорим. Той направи кафе, огънат прачеше в огнището, беше приятно да сме вътре, докато през огромния френски прозорец виждах океана, разбунен от ледените ветрове и от влажния сняг, който се сипеше от скалите.

– Бях забравил колко е прекрасно тук – прошепнах аз.

Той кимна.

– Ще видите, мой малък Маркърс, че добре ще се грижа за вас. Ще родите страхотен роман. Не се косете, всички големи писатели преминават през такива трудни моменти.

Изглеждаше ведър и уверен, какъвто го познавах открай време. Никога не го бях виждал да се съмнява – беше харизматичен мъж, с добро самочувствие, самото му присъствие излъчваше естествен авторитет. На шейсет и седем години имаше достолепна осанка, гъста и винаги подредена посребрена коса, широки рамене и мускулесто тяло, което свидетелстваше за дългогодишно практикуване на бокс. Беше боксьор и именно чрез този спорт, който аз също тренирах усърдно, се бяхме харесали в Бъроуския университет.

Връзките ми с Хари, на които ще се върна по-нататък в този разказ, бяха много силни. Бе влязъл в живота ми през 1998 година, когато постъпих в Бъроуския университет в Масачусетс. По онова време аз бях на двайсет, а той на петдесет и седем и от петнайсетина години вече градеше добрата репутация на Катедрата по литература в този скромен провинциален университет със спокойна атмосфера и симпатични възпитани студенти. Преди това и аз като всички само бях чувал за големия-писател-Хари-Куберт, докато в Бъроус се запознах просто с Хари, с този, който щеше да се превърне в един от най-близките ми приятели и да ме научи как се става писател. Самият той бе получил признание в средата на седемдесетте години, когато от втората му книга, „Произходът на злото“, се бяха продали петнайсет милиона екземпляра. Тогава бе удостоен с двете най-престижни награди в страната – „Нашънъл Литерари Ауорд“ и „Нашънъл

Бук Ауорд“. Впоследствие продължи редовно да издава книги и да води добре списвана месечна хроника в „Бостън Глоуб“. Беше една от изявените фигури на американската интелигенция – често изнасяше лекции, канеха го на важни културни събития, зачитаха мнението му по политическите въпроси. Радваше се на голямо уважение, беше гордост за страната ни, бе най-доброто, което Америка можеше да роди. Надявах се, че през няколкото седмици, които щях да прекарам в дома му, ще ме научи как да прескоча бездната на белия лист. Установих обаче, че макар и да намираше положението ми за трудно, Хари не го смяташе за ненормално. „Писателите понякога имат такива дупки, това е един от рисковете на занаята – обясни ми той. – Започнете да работите и ще видите, че нещата ще потръгнат от само себе си.“ След което ме настани в кабинета си на партера, там, където самият той бе написал всичките си книги, сред които и „Произходът на злото“. Прекарах в тази стая дълги часове, опитвайки се на свой ред да пиша, но си оставах погълнат главно от гледката на океана и на снега от другата страна на прозореца. Когато идваше да ми донесе кафе или нещо за ядене, той виждаше отчаянието ми и се мъчеше да ми повдигне самочувствието. Една сутрин ми каза:

– Не правете тази физиономия, Маркърс, човек може да си помисли, че се готвите да умирате.

– На път съм...

– Хайде, тревожете се от войната в Ирак или като гледате накъде върви светът, но не и от някакви си книги... още е твърде рано. Направо сте жалък, знаете ли, правите цяла трагедия от това, че не смогвате да напишете три реда. По-добре погледнете нещата в лицето – написали сте забележителна книга, станали сте богат и прочут, а втората ви книга просто се бави, не излиза от главата ви. В това няма нищо странно, нито обезпокоително.

– Но вие... Имали ли сте подобен проблем?

Той избухна в звънък смях.

– Проблемът на белия лист? Шегувате ли се? Бедни ми приятелю, много по-често, отколкото можете да си представите!

– Издателят ми казва, че ако не напиша нова книга веднага, с мен е свършено.

– Знаете ли какво представлява издателят? Издателят е неуспял писател, чийто татко има достатъчно мангизи, за да му позволи да си присвои таланта на другите. Ще видите, Маркърс, всичко ще се оправя. Очаква ви фантастична кариера. Първата ви книга беше забележителна, втората ще е още по-добра. Не се тревожете, ще ви помогна да си върнете вдъхновението.

Не мога да кажа, че оттеглянето в Орора ми върна вдъхновението, но безспорно ми подежда добре. На Хари също – знаех, че често се чувства самотен. Нямах семейство, нито много развлечения. Бяха

щастливи дни. Всъщност последните ни щастливи дни заедно. Прекарахме ги в дълги разходки по брега на океана, в слушане на големите оперни класици, изкачвахме пистите за алпийски ски, разнищвахме местните културни събития и организирахме експедиции в суперите на областта – търсехме малките коктейлни наденички, продавани благотворително, в полза на ветераните от Американската армия. Хари ги обожаваше и смяташе, че те сами по себе си са достатъчни, за да оправдаят военната интервенция в Ирак. Често ходехме в „Кларк“ да обядваме или да прием кафе, цели следобеди прекарвахме в заведението в разговори за живота, както правехме по времето, когато бях негов студент. Всички в Орора познаваха и уважаваха Хари, а от доста време и мен познаваха. С двама души си допадахме най-много – с Джени Дон, съдържателката на „Кларк“, и с Ърни Пинкас, градският библиотекар, близък на Хари, който работеше на доброволни начала и понякога идваше привечер в Гуз Коув да изпие с нас един скоч. Самият аз всяка сутрин ходех в библиотеката да чета „Ню Йорк Таймс“. Още първия ден бях забелязал, че Ърни Пинкас е поставил екземпляр от книгата ми на видно място. Посочи ми го гордо, като ми каза: „Виждаш ли, Маркър, книгата ти е страшно търсена. От година насам нея вземат най-много. Кога излиза следващата?“. „Право да си кажа, малко ми е трудно да започна. Затова съм тук.“ „Не се безпокой. Със сигурност ще ти хрумне някоя гениална идея. Нещо, което да грабне вниманието.“ „Като например?“ „Не знам, ти си писателят. Но трябва да намериш тема, която да вземе акъла на тълпите.“

В „Кларк“ Хари седнаше на една и съща маса от трийсет години, маса № 17, на която Джени бе завинтила метална табелка със следния надпис:

*На тази маса през лятото на 1975 г.
писателят Хари Кuebърт написа
знаменития си роман „Произходът на злото“.*

Отдавна я знаех тази табелка, но не ѝ бях обръщал истинско внимание. Едва сега се заинтересувах от нея и дълго я съзерцавах. Скоро гравиранието върху метала думи ме обсебиха – седнал на тази окаяна дървена маса, лепнеща от мазнина и кленов сироп, в този *дай-нър* в малко градче в Ню Хампшър, Хари бе написал изключителния си шедьовър, превърнал го в литературна легенда. Как му бе дошло вдъхновението? Аз също исках да се настая на тази маса, да пиша и да ме осени гениална идея. Впрочем това и направих – през два последователни следобеда седях на масата с хартия и химикалка и се опитвах да пиша, но без успех. Накрая попитах Джени:

– Значи, така, той седнаше на тази маса и пишеше, а?

Тя поклати глава.

– По цял ден, Маркър. От сутрин до вечер. Не спираше да пише. Беше през лятото на седемдесет и пета, добре си спомням.

– На колко години беше той през седемдесет и пета?

– На твоята възраст. На около трийсет. Може би на малко повече.

Усещах как в мен кипи някаква ярост – и аз исках да напиша шедевър, и аз исках да напиша книга, на която да се позовават. Хари разбра какво става, когато осъзна, че след близо месец, прекаран в Орора, не бях написал и един ред. Беше в началото на март, в кабинета в Гуз Коув, където чаках да ме озари божественото просветление и където той влезе, препасал женска престилка, за да ми донесе мекиците, които току-що бе опържил.

– Върви ли? – попита ме.

– Пиша нещо грандиозно – отвърнах и му подадох листовите, които кубинският носач ми бе връчил преди три месеца.

Той остави подноса и побърза да ги погледне, преди да разбере, че са бели.

– Нищо ли не сте написали? Вече три седмици сте тук и нищо не сте написали?

Избухнах.

– Нищо! Нищо! Нищо стойносно! Само идеи за роман!

– Но, за бога, Маркър, нали роман искате да напишете!

Отговорих, без дори да се замисля:

– Шедьовър! Искам да напиша шедьовър!

– Шедьовър ли?

– Да. Искам да напиша велик роман, с велики идеи! Искам да напиша книга, която да разтърси умове.

Хари ме позагледа и се разсмя.

– Не ми харесва прекомерната ви амбиция, Маркър. Отдавна ви го казвам. Знам, че ще станете голям писател, убеден съм в това, откак-то ви познавам. Но искате ли да знаете какъв ви е проблемът? Много бързате! На колко сте години точно?

– На трийсет.

– На трийсет! И искате да бъдете кръстоска между Сол Белоу и Артър Милър? Славата ще дойде, не бързайте толкова. Аз съм на шейсет и седем и съм ужасен – знаете ли, времето минава бързо и след всяка изминала година ми остава една по-малко. Какво си въобразявате, Маркър? Че ще снесете ей така на втората си книга? Карiera се изгражда, приятелю. А за да напишете велик роман, не са необходими велики идеи. Задоволете се да бъдете такъв, какъвто сте, и със сигурност ще успеете. Не се тревожа за вас. Преподавам литература от двайсет и пет години, двайсет и пет дълги години, и вие сте най-блестящата личност, която съм срещал.

– Благодаря.

– Не ми благодарете, това е просто истината. Но и недейте да хленчите, задето още не сте получили Нобелова награда, за бога... Трийсет години... Как не, ще ви дам аз един велик роман... Нобелова награда за глупост, това заслужавате.

– Но вие как успяхте, Хари? Книгата ви от седемдесет и шеста, „Произходът на злото“. Тя е шедевър! А е била едва втората... Как сте успели? Как се пише шедевър?

Той тъжно се усмихна.

– Маркъс, шедеврите не се пишат. Те съществуват сами по себе си. А и знаете ли, за много хора това в крайна сметка е единствената книга, която съм написал... Искам да кажа, никоя от другите не е имала същия успех. Когато говорят за мен, веднага се сещат за „Произходът на злото“ и почти само за нея. А това е тъжно, защото си мисля, че ако на трийсет години ми бяха казали, че съм достигнал върха на кариерата си, сигурно щях да се хвърля в океана. Не бързайте толкова.

– Съжालявате ли, че сте написали тази книга?

– Може би... Малко... Не знам... Съжалението е понятие, което не харесвам – то означава, че не приемаме това, което сме били.

– Но какво да правя тогава?

– Каквото винаги сте правили най-добре – пишете. И ако мога да ви дам един съвет, Маркъс, не правете като мен. Знаете ли, ние ужасно много си приличаме, затова ви заклевам, не повтаряйте грешките, които аз съм допускал.

– Какви грешки?

– Аз също, през лятото на седемдесет и пета, когато дойдох тук, исках непременно да напиша велик роман. Бях обсебен от идеята и желанието да стана велик писател.

– И сте станали.

– Не разбирате. Вярно е, че днес съм *велик писател*, както се изразяват вие, но живея сам в тази огромна къща. Животът ми е празен, Маркъс. Не правете като мен... Не позволявайте на амбицията да ви изяде, ако не искате сърцето ви да е самотно и перото ви да е тъжно. Защо си нямате приятелка?

– Нямам приятелка, защото не попадам на някоя, която да ми харесва истински.

– Мисля, по-скоро, че вие чукате, както пишете – или в екстаз, или никак. Намерете си някое добро момиче и му дайте шанс. Направете същото и с книгата си – дайте шанс на себе си. Дайте шанс на живота си! Знаете ли какво е главното ми занимание? Да храня чайките. Събирам сух хляб в алуминиевата кутия в кухнята, върху която има надпис *Спомен от Рокланд, Мейн*, и после го хвърлям на чайките. Не би трябвало непрекъснато да пишете.

Въпреки съветите, които ми даваше Хари, оставах обсебен от тази мисъл: как самият той, на моята възраст, бе успял да напише „Произходът на злото“, кое бе задействало таланта му? Все по-често си задавах този въпрос и тъй като Хари ме бе настанил в кабинета си, си позволих да се поразровя малко. Изобщо не си представях какво ще открия. Всичко започна, когато ми потрябва химикалка. Отворих едно чекмедже и попаднах на изписана тетрадка и няколко отделни листовце с оригинални бележки на Хари. Много се развълнувах – това бе неочакван случай да разбере как е работил той, да видя дали тетрадките му са пълни със задрасквания, или вдъхновението му е идвало по най-естествен начин. Бях ненаситен, хвърлих се да изследвам библиотеката му, дано открия други бележници. За да имам свобода на действие, трябваше Хари да не е вкъщи. А това се случваше в четвъртък, когато той преподаваше в Бъроус – излизаше рано сутринта и обикновено се връщаше чак в края на деня. Ето така в четвъртък следобед на 6 март 2008 година стана нещо, което реших незабавно да забравя – открих, че Хари е поддържал връзка с петнайсетгодишно момиче, като е бил на трийсет и четири. Това бе станало през 1975 година.

Разкрих тайната му, когато, ровейки френетично и безсрамно по рафтовете на библиотеката, намерих скрита зад книгите голяма кутия от лакирано дърво, затворена с капак с панти. Предчувствах, че съм изтеглил голямата печалба, може би ръкописа на „Произходът на злото“. Извадих кутията и я отворих, но за голямо мое съжаление, вътре нямаше ръкопис, само снимки и изрезки от вестници. На фотографиите се виждаше Хари на младини – трийсетгодишен, великолепен, елегантен, горд, а до него – едно младо момиче. Имаше четири-пет снимки и тя фигурираше на всички. На една от тях бяха на плажа: Хари – гологръд, загорял и мускулест, прегръщаше и целуваше по бузата усмихнатата девойка, която бе закрепил очилата за слънце върху русите си коси. На гърба на снимката пишеше: *Нола и аз, Мартас Винярд, край на юли 1975 г.* В този момент бях твърде развълнуван от откритието си, за да чуя Хари, който се връщаше от университета по-рано от обикновено – не чух нито скърцането на спирачките на корвета му по чакъла на пътя за Гуз Коув, нито звука на гласа му, когато влезе в къщата. Не чух нищо, защото в кутията, под снимките, намерих писмо без дата. С детски почерк върху хубава хартия беше написано следното:

Не се безпокойте, Хари, не се безпокойте за мен, ще намеря начин да дойда при вас. Чакайте ме в стая № 8, харесва ми тази цифра, тя ми е любимата. Чакайте ме в тази стая в 19 часа. После ще заминем завинаги.

Толкова ви обичам.

С много нежност

Нола

Коя беше тази Нола? С разструпано сърце започнах да преглеждам изрезките от вестници – в статиите се споменаваха за загадъчното изчезване на някоя си Нола Келерган през една августовска вечер на 1975 година. И Нола от вестникарските снимки съответстваше на Нола от снимките на Хари. В този момент той влезе в кабинета – носеше кафе и бисквити и изпусна подноса, когато, след като затвори вратата с крак, ме видя клекнал на килима му с разпръснатото пред мен съдържание на тайната кутия.

– Но... какво правите? – възкликна. – Вие... Ровите ли, Маркърс? Кая ви в дома си, а вие ровите във вещите ми? Та що за приятел сте вие?

Замръгнах неубедителни обяснения.

– Просто попаднах на тази кутия, Хари. Случайно я намерих. Не трябваше да я отварям... Съжалявам.

– Наистина не е трябвало! С какво право? С какво право, за бога?

Той изтръгна снимките от ръцете ми, бързо събра изрезките, навърля всичко в кутията и я отнесе в стаята си, където се затвори. Никога не го бях виждал такъв, не бих могъл да кажа дали ставаше дума за паника, или за ярост. Разтапах се в оправдания, застанал пред вратата му, обяснявах му, че не съм искал да го оскъря, че случайно съм попаднал на кутията. Нямахме полза. Излезе от стаята си чак след два часа, отиде право в дневната и изпи няколко чаши уиски. Когато реших, че се е поуспокоил, слязох и аз при него.

– Хари... Кое е това момиче? – попитах тихо.

Той сведе очи.

– Нола.

– Коя е Нола?

– Не питайте коя е Нола. Моля ви.

– Хари, коя е Нола? – повторих.

Той поклати глава.

– Аз я обичах, Маркърс. Толкова я обичах.

– Но защо никога не сте ми говорили за нея?

– Сложно е...

– Нищо не е сложно между приятели.

Той сви рамене.

– След като сте намерили тези снимки, най-добре да ви кажа. През седемдесет и пета, като дойдох в Орора, се влюбих в това момиче, което бе само на петнайсет години. Казваше се Нола и беше жената на живота ми.

Настъпи кратко мълчание, после попитах, развълнуван:

– Какво стана с Нола?

– Мръсна история, Маркърс. Тя изчезна. Изчезна една вечер в края на август седемдесет и пета, след като беше видяна цялата в кръв от местна жителка. Щом сте отворили кутията, сигурно сте погледнали статиите. Така и не я откриха, никой не знае какво се е случило.

– Какъв ужас – прошепнах аз.

Той заклати глава.

– Знаете ли – каза накрая, – Нола щеше да промени живота ми. Изобщо нямаше да ми трябва да съм великият Хари Куебърт, страхотният писател. Нямаше да ми трябва слава, пари и велика съдба, ако бях успял да запазя Нола. Нищо от това, което съм правил по-късно, не е придавало толкова смисъл на живота ми, колкото оно-ва прекарано с нея лято.

За първи път, откакто го познавах, видях Хари толкова разтърсен. След като ме погледна в очите, той каза:

– Маркъс, никой не е в течение на тази история. Вие единствен вече я знаете. И трябва да я запазите в тайна.

– Разбира се.

– Обещайте ми!

– Обещавам ви, Хари. Това ще е нашата тайна.

– Ако някой в Орора научи, че съм имал любовна връзка с Нола Келерган, край с мен.

– Можете да ми имате доверие, Хари.

Това бе всичко, което узнах за Нола Келерган. Повече не говорихме за нея, нито за кутията и аз реших да погребя завинаги тази история в бездните на паметта си, без да подозирам, че по стечение на обстоятелствата призракът на Нола щеше отново да се появи в живота ни няколко месеца по-късно.

Прибрах се в Ню Йорк в края на март, след шест седмици в Орора, през които следващият ми голям роман така и не се роди. Три месеца оставах от дадения ми от Барнаски срок и знаех, че няма да успея да спася кариерата си. Бях си обгорил крилете, вече официално залязвах, бях най-нешащният и най-непродуктивният от известните нийоркски писатели. Седмиците минаваха, а аз прекарвах повечето време в усиленна подготовка за очакващото ме поражение. Намерих друга работа на Дениз, свързах се с адвокати, които можеха да са ми от полза, когато „Шмид и Хансън“ решеха да ме изправят пред съда, и направих списък на предметите, на които държах най-много и смятах да скрия при родителите ми, преди съдебните изпълнители да са дошли да потропат на вратата ми. Щом започна месец юни, фаталният месец, месецът на ешафода, захванах да броя дните, които ме делияха от смъртта ми на творец – още трийсет къси дни, после привикване в кабинета на Барнаски и екзекуция. Обратното броене бе започнало. Не подозирах, че едно драматично събитие ще промени мизата.